

(ترجمه)

حکم بما انزل الله و حاکمیت آن عبادت است!

الله سبحانه و تعالی در زمینه چنین می فرماید:

﴿ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ ۚ إِنْ أَحْكَمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ [یوسف: 40]

ترجمه: شما به جای پروردگار، تنها نام‌های را می‌پرستید که خودتان و پدران‌تان نام‌گذاری کرده‌اید و الله هیچ دلیلی بر درستی آن‌ها نازل نکرده است. حکم تنها از آن الله است، فرمان داده که جز او را پرستش نکنید! این دین استوار است؛ ولی بیشتر مردم نمی‌دانند.

عمل پرداختن به صدور و اجرای احکام و حاکمیت از جمله عبادات است. از همین جهت است که الله سبحانه و تعالی می‌فرماید: ﴿إِنْ أَحْكَمُ إِلَّا لِلَّهِ...﴾؛ حکم تنها از آن الله است... ﴿در این فرموده الله سبحانه و تعالی حکم را محصور بر خود نموده است. بنابر این، برای هیچ کس مجاز نیست که از غیر الله مطالبه حکم کند. در ادامه الله سبحانه و تعالی می‌فرماید: ﴿أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ...﴾ فرمان داده که جز او را پرستش نکنید... ﴿این فرموده الله سبحانه و تعالی دلالت بر این دارد که (صدور و یا اجرای) حکم عبادت است. لذا واجب است که تنها برای الله سبحانه و تعالی مورد تصرف قرار گیرد. در جای دیگر الله سبحانه و تعالی چنین می‌فرماید:

﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾ [نساء: 60]

ترجمه: مگر نمی‌بینید کسانی را که گمان می‌برند، به آن‌چه بر تو و پیش از تو نازل شده، ایمان آورده‌اند و می‌خواهند طاغوت را حاکم قرار دهند؟ حال آن‌که فرمان یافته‌اند، به طاغوت کافر شوند؟ شیطان می‌خواهد آنان را به گمراهی دور و درازی دچار کند.

مفهوم طاغوت عام می‌باشد؛ لذا هر معبودی که غیر از الله سبحانه و تعالی مورد پرستش قرار گرفته و یا به پرستش آن رضایت داده شود و هر متبوعی که به جای الله از وی تبعیت شود و هرکسی که به جای اطاعت از الله و رسولش از وی اطاعت شود، آن طاغوت است؛ چون طاغوت از ریشه طغیان، به معنی از حدگذری، گرفته شده است. بنابر این، هرکسی که بر مبنای غیر آن‌چه که رسول الله صلی الله علیه وسلم از جانب الله سبحانه و تعالی آورده است، حکم کند، بی‌گمان که طاغوت را حاکم نموده و بر مبنای آن حکم نموده است.

شیخ سعدی در تفسیر خویش کوتاه چنین می‌گوید: «مراجعه به کتاب و سنت یکی از شرایط ایمان می‌باشد و بر این مفهوم است که هرکس در حل منازعات خود به کتاب و سنت مراجعه نمی‌کند، او در واقع مؤمن نیست؛ بلکه مؤمن به طاغوت است. همان‌طور که در این آیه: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ...﴾ مگر نمی‌بینید کسانی را که گمان می‌برند... ﴿همان‌طور که در این آیه آمده است، مقتضی ایمان گردن نهادن به شریعت الله سبحانه و تعالی و حاکم ساختن آن در تمام مسائل می‌باشد، پس هرکس که گمان می‌کند او مؤمن می‌باشد، در حالی که حکم طاغوت را بر حکم الله سبحانه و تعالی ترجیح داده است، او در این مسئله دروغ می‌گوید.»

در جای دیگر الله سبحانه و تعالی چنین می فرماید:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَحِدًا ۗ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحٰنَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

[توبه: 31]

ترجمه: آن‌ها دانشمندان، راهبان‌شان و مسیح پسر مریم را به جای الله پروردگار قرار دادند، حال آن‌که فرمان داشتند که تنها یگانه معبود بر حق را عبادت نمایند، که هیچ معبود برحق جز او وجود ندارد، از آن‌چه به او شرک می‌ورزند پاک و منزّه است.

به روایت امام أحمد و ترمذی و محدثین دیگر، در حدیث عدی بن حاتم، که حدیث حسن و طویلی است، چنین آمده:

«وكان قد قدم على النبي صلى الله عليه وسلم وهو نصراني، فسمعه يقرأ هذه الآية، قال: «فقلت له: إنا لسنا نعبدهم، قال: أليس

يحرمون ما أحل الله فتحرمونه، ويحلون ما حرم الله فتحلون؟ قال: فقلت بلى، قال: فتلك عبادتهم»

ترجمه: نزد رسول الله صل الله عليه وسلم آمد و او نصرانی بود، شنید که رسول الله صلی الله علیه وسلم این آیه را تلاوت می‌نمودند، گفت که برایش گفتم، ما آنان را پرستش نمی‌کردیم، فرمود: آیا این طور نیست که آنان آن‌چه را الله حلال قرار داده است، حرام می‌خوانند و شما نیز آن را حرام می‌شمارید و آن‌چه را الله حرام ساخته است حلال می‌خوانند و شما نیز آن را حلال می‌شمارید؟ گفت: گفتم همین طور است، فرمود: همین پرستش‌شان است.

در جای دیگر الله سبحانه و تعالی چنین می فرماید:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [نساء: 65]

ترجمه: چنین نیست؛ سوگند به پروردگارت که آن‌ها ایمان ندارند تا این‌که تو را در اختلافات‌شان به داوری بخوانند و از داوری تو دلگیر نشوند و کاملاً تسلیم باشند.

ابن کثیر در تفسیر این آیه چنین می‌گوید: «الله سبحانه و تعالی به نفس کریم و مقدس خویش قسم یاد می‌کند که شخص مؤمن نیست تا این‌که رسول الله صلی الله علیه وسلم را در تمام مسائل حاکم قرار ندهد. هر آن‌چه رسول الله به آن حکم نمود، حقی است که در ظاهر و باطن و در نهان و آشکار باید در برابرش گردن نهاد.»

ابن قیم در مورد این آیه چنین می‌گوید: «الله سبحانه و تعالی به نفس مقدس خویش قسم یاد کرد و با نفی قبل آن تأکید بر عدم ایمان مردم کرده است تا این‌که رسولش را در تمام مشاجرات خود در اصول و فروع، در مورد احکام دنیا و آخرت، حاکم گردانند؛ البته صرف به این حاکم گردانیدن، ایمان‌شان تثبیت نمی‌گردد؛ مگر این‌که حرج و دلگیری را از خود درو ساخته و با تمام معنی در برابر حکم رسول الله صلی الله علیه وسلم سعی صدر داشته باشند و آن را به طور کامل بپذیرند؛ حتی به این هم ایمان‌شان ثابت نمی‌گردد؛ مگر این‌که در برابر حکم رسول الله صلی الله علیه وسلم با رضایت و تسلیمی و عدم منازعه، رد کردن، مخالفت و اعتراض، تعامل کند.»

﴿فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ [نساء: 59]

ترجمه: هرگاه در چیزی اختلاف کردید، آن را به الله و پیامبرش ارجاع دهید، اگر به الله و روز قیامت ایمان دارید، این خیر است و عاقبت بهتری دارد.

همانا تحکیم شریعت الله سبحانه و تعالی و مراجعه در حل منازعات به سوی نصوص وحی شده از جانب الله سبحانه و تعالی (کتاب الله و سنت رسول الله) از شرایط ایمان می باشد و از همین جهت است که:

ابن قیم چنین می گوید: [جمله] « **فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ** » نکره بوده و در سیاق شرط واقع شده است، تمام امور مورد منازعه مومنین را شامل می شود، شامل تمام مسائل دین، از جزئی ترین تا کلی ترین، مسائل آشکار و پنهان آن، چون اگر حکم مسایل در کتاب الله و سنت رسولش نمی بود و یا حکم مورد منازعه در آن بیان نمی گردید و یا این که کافی نمی بود، الله سبحانه و تعالی به مراجعه به الله و رسول فرمان نمی داد، چون از ممتنع است که الله سبحانه و تعالی برای حل منازعه به مراجعه به سوی چیزی فرمان دهد که راه حل و فصل منازعه در آن نباشد، از جمله این مراجعه را از موجبات ایمان و لوازم آن قرار داده است که اگر این مراجعه نفی گردد، ایمان نفی می گردد؛ چون نفی ملزوم نفی لازم را در پی دارد؛ سپس الله سبحانه و تعالی خبر داده که این مراجعه در خیر مؤمنین بوده و بهترین پایان را برای شان دارد. (منبع: اعلام الموقعین 49/1-50)

ابن کثیر چنین می گوید: «هرآن چه کتاب الله و سنت رسول الله با آن حکم کند و به صحت آن گواهی دهد، آن حق است و هر آنچه بعد از حق است گمراهی است. از همین جهت است که الله سبحانه و تعالی چنین می فرماید: **إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ** یعنی تمام خصومت ها و موضوعات مجهول را به کتاب الله و سنت رسولش باز گشته اند و در تمام مشاجرات بین خود کتاب الله و سنت رسولش را حاکم قرار دهید. به این مفهوم اگر کسی در منازعاتش کتاب الله و سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم را حاکم قرار نداده و به سوی آن مراجعه نکند، او به الله و به روز آخرت ایمان ندارد.» (منبع: تفسیر ابن کثیر 209/3)

﴿وَأَنْ أَحْكَمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ﴾ [مائدة: 49]

ترجمه: و (فرمان دادیم که) در میان شان مطابق آنچه الله نازل نموده است، حکم نما و از خواسته های نفسانی آن ها پیروی نکن و نسبت به آن ها به هوش باش که مبادا تو را از پاره ای از آنچه الله نازل نموده است، منحرف کنند؛ پس اگر روی برگردانند، بدان که الله می خواهد آن ها را به سبب پاره ای از گناهان شان مجازات کند و به راستی که بسیار از مردم فاسق و بدکارند!

الله سبحانه و تعالی پیامبرش صلی الله علیه وسلم را به حکم کردن در بین اهل کتاب بر اساس آنچه را که الله نازل نموده است، فرمان داده و ایشان را از پیروی از خواسته های اهل کتاب نهی نموده است؛ چون در پیروی از خواسته های آن ها مخالفت با چیزی است که برای رسول الله صلی الله نازل گردیده و ایشان را از این که در فتنه آن ها قرار گرفته و در بین ایشان و بین برخی از آن چه الله نازل نموده حایل قرار گیرند، هشدار داده است و ایشان را آگاه ساخته که اگر آن ها از حکمی که الله به سوی تو نازل نموده، تولی کنند، برای اینست که الله می خواهد آن ها را به سبب گناهان شان، به مصیبت و بلاء مبتلاء سازد. پس از این دانسته می شود که تولی از حکم الله و حکم رسول الله صلی الله علیه وسلم و روی کردن به حکم هواء سبب مبتلاء شدن به برخی از مصیبت ها می شود.

برگرفته از شماره 450-451-452- مجله الوعي

صادره رجب - شعبان - رمضان 1445هـ الموافق شباط - آذار - نيسان 2024م

مترجم: محمد علي مطمئن